

Läkemedelsrådet

Dokumentet fastställt av Läkemedelsrådet 2018-12-06
Riktlinjerna giltiga t o m 2020-12-06

Regionala riktlinjer för dosdispenserade läkemedel i Region Skåne

Sammanfattande kommentarer och rekommendation

- Dosdispenserade läkemedel kan vara ett alternativ om
 - patienten behöver hjälp med sin läkemedelshantering
 - andra stöd att klara läkemedelshantering har övervägts
 - medicineringen är stabil
- E-recept/pappersrecept ska inte användas till patient med dosdispenserade läkemedel så länge kommunikation via Pascal är möjlig
- I samband med övergång till dosdispenserade läkemedel samt minst årligen bör en läkemedelsgenomgång göras
- Ordinerade helförpackningar skickas ej till patienten per automatik
- Det är viktigt att informera berörda vid akutproduktion av dospåsar
- *För ökad säkerhet, kontrollera vid varje vårdtillfälle om patienten har dosdispenserade läkemedel!*

Bakgrund

Dosdispenserade läkemedel är ett alternativ till den traditionella läkemedelshantering för personer med regelbunden och stabil grundmedicinering, som inte kan klara sin läkemedelshantering själva, till exempel på grund av fysiska och/eller psykiska hinder. Systemet innebär att patienten får sina läkemedel förpackade (dispenserade) i små påsar, vanligtvis en för varje doseringstillfälle, oftast för två veckor i taget. Läkemedel som inte kan delas i dospåsar kan i stället levereras som helförpackning (originalförpackning), alternativt hämtas på lokalt apotek. Dosdispenserade läkemedel kan vara aktuella för patienter såväl med som utan kommunalt stöd med sin läkemedelshantering. Dospåsar och beställda helförpackningar levereras från dosapoteket till avtalat leveransställe.

Övergripande syfte med riktlinjerna

1. förtydliga vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att en läkare ska kunna fatta beslut om att erbjuda patienten övergång till dosdispenserade läkemedel
2. skapa en samsyn kring tjänsten att dosdispensera läkemedel hos förskrivare, patient/kontaktperson, vårdpersonal, apotek och leverantör av dosdispenserade läkemedel.

Förutsättningar för att få dosdispenserade läkemedel

Beslut om att en patient ska få sina läkemedel dosdispenserade ska i första hand tas av läkare på den vårdcentral där patienten är listad. Om beslutet tas av någon annan enhet, till exempel inom psykiatri, ska detta ske i dialog med den aktuella vårdcentralen för att klargöra ansvaret för förskrivning av respektive läkemedel.

För att läkaren ska kunna ta ställning till om patienten ska få sina läkemedel dosdispenserade eller ej ska nedanstående fyra grundkriterier vara uppfyllda:

- Patienten behöver hjälp med sin läkemedelshantering.
- Andra stöd att klara läkemedelshantering har övervägts, till exempel hjälpmedel som dosett och/eller hjälp av närstående eller kommunal hälso- och sjukvård.
- Patienten har fått utförlig information om hur tjänsten att få sina läkemedel dosdispenserade fungerar och har gett sitt samtycke. För information se till exempel <http://www.svenskdos.se/foretaget/vanliga-fragor.html>
- Grundmedicineringen är stabil.

Exempel på läkemedelsbehandling som inte är stabil och därmed olämplig för dosdispensering och då övergång till traditionell läkemedelshantering, tillfälligt eller permanent, av enstaka eller samtliga läkemedel skall övervägas är

- vid dosering efter mätvärde
- vid dosering som växlar efter patientens tillstånd, exempelvis läkemedel vid Parkinsons sjukdom
- när vid behovsläkemedel överväger

En läkemedelsgenomgång bör genomföras i samband med övergång till dosdispenserade läkemedel samt återkommande (vanligen årligen).

För att få sina läkemedel dosdispenserade ska dospatienter ha tillgång till dosetter i reserv. Detta för att minska riskerna vid ett eventuellt stopp i leveranserna av dosdispenserade läkemedel, då patientens läkemedel istället måste delas i dosett.

Boendeform och antal läkemedel ska inte påverka om en patient kan få sina läkemedel dosdispenserade eller ej.

Registrering av ny dospatient

Registrering av ny dospatient ska ske i det webbaserade ordinationsverktyget Pascal. Ny dospatient registreras med personuppgifter, leveransadress, kontaktuppgifter till kontaktperson m m. Markera alltid i journalen att patienten har dosdispenserade läkemedel, se handbok för PMO respektive Melior. Om patienten vårdas inom den slutna vården ska manuell kontroll alltid göras huruvida patienten är dospatient eller ej och om så antecknas detta i slutenvårdens patientjournal. För mer information om Pascal, se Ineras hemsida <https://www.inera.se/kundservice/dokument-och-lankar/tjanster/pascal/> eller på Vårdgivare Skåne <https://vardgivare.skane.se/it/it-stod-och-tjanster-a-o/pascal>.

Kontaktperson

Varje dospatient ska ha en kontaktperson, till exempel en anhörig/närstående eller en sjuksköterska på ett boende, inom hemsjukvården, på en vårdcentral eller på en mottagning inom psykiatrin. Det förekommer att patienten är sin egen kontaktperson, men detta rekommenderas ej av patientsäkerhetsskäl. Kontaktpersonen ska fungera som patientens ombud gentemot vården och dosapoteket och ansvara för att all information som kommer från dosapoteket gällande patientens läkemedel, inklusive praktisk hantering, vidareförmedlas till patienten. **När dosapoteket påminner om ställningstagande till förlängning av en ordination ansvarar kontaktpersonen för att meddela aktuella förskrivare.** Kontaktpersonen ansvarar för att dosapoteket meddelas när patienten läggs in på sjukhus, flyttar eller avlider. Detta bör i möjligaste mån ske i Pascal. Kontaktpersonen ska se till att patienten av patientsäkerhetsskäl alltid har Förteckning recept (tidigare dosreceptet) och dosrullen med sig vid inläggning på sjukhus. Vid utskrivning är det sjukhusets ansvar att aktivera patientens dosleveranser. Se även avsnitt Vårdbesök/sjukhusinläggning.

Förskrivning

Receptförskrivning och ordination till dospatienter ska ske i Pascal. Detta ger en mer samlad bild av de läkemedel som förskrivits till patienten. Pascal används för att ordinera alla läkemedel (dosdispenserade såväl som helförpackningar), hjälpmedel inom läkemedelsförmånen och CE-märkta varor (till exempel spolvätskor). Ändring av doseringsregim, t ex tidigareläggning av startdatum för dosdispensering, ändring av ordinationstidpunkter och ändring från helförpackning till dosdispenserat eller tvärtom ska av patientsäkerhetsskäl företrädesvis göras i Pascal, inte via telefon.

Pappersrecept, fax, e-recept eller telefonordinationer, ska av patientsäkerhetsskäl inte användas till dospatienter, förutom i yttersta nödfall som reservrutin, då kommunikation via Pascal inte längre är möjlig. Pappersrecept, fax, e-recept och telefonordinationer kräver samtliga manuell omregistrering av dosapoteket. Dessa ordinationsalternativ är därför mindre säkra.

Läkemedel som ordineras via e-recept kategoriseras per automatik som helförpackning på Förteckning recept (tidigare dosreceptet). **Läkemedel i helförpackningar skickas ej till patienten per automatik, utan måste hämtas ut på lokalt apotek alternativt beställas från dosapoteket av patienten/kontaktpersonen.**

När en patient nyinsätts på dosdispenserade läkemedel måste befintliga e-recept verifieras/bekräftas. Detta innebär att ansvarig läkare ska bedöma om patienten ska ha kvar läkemedlen och om de i så fall ska dosdispenseras eller expedieras som helförpackning. Att detta görs är mycket viktigt, då dosapoteket inte har tillgång till information om verifiering är gjord eller ej.

Förteckning recept (tidigare dosreceptet)

Vid ordination i Pascal samlas patientens samtliga läkemedel på dokumentet Förteckning recept (tidigare dosreceptet), dosdispenserade såväl som helförpackningar.

Förteckning recept kan skrivas ut från Pascal, men från och med 2017 är denna inte längre en giltig recepthandling. Det innebär att det inte längre går att förskriva för hand på detta dokument och sedan lämna in det på ett apotek (eller fäxa) för att få läkemedlet expedierat.

Dosapoteket skickar automatiskt med den senaste versionen av Förteckning recept till patient/kontaktperson i samband med ordinationsändringar. Dokumentet ger en ögonblicksbild av patientens recept.

Den så kallade Ordinationshandlingen/Läkemedelslista dos, som också kan skrivas ut från Pascal, visar patientens aktuella läkemedelslista samt annan information med koppling till dostjänsten, t ex dosapotek, stopptid och leveransadress. Den kan användas som underlag för delegerad vårdpersonal vid utdelning av läkemedel och som underlag för signering. Dosapoteket har inte tillgång till Pascal och kan därför inte göra denna utskrift.

Förnyelse av recept till dospatienter

Sex och fyra veckor före sista stopptid för gällande recept samt i samband med sista leverans meddelar dosapoteket patient/kontaktperson att receptet löper ut och att en uppföljning/ställningstagande till förlängning måste ske via kontakt med respektive förskrivare.

Läkemedlet dosdispenseras endast så länge receptet är giltigt, vilket innebär att dispenseringen kan upphöra mitt i en dosrulle. Det är därför viktigt att förnya de recept som ska förlängas i god tid innan receptet går ut.

Dossortiment

Dossortimentet framgår i Pascal. Det grundas bland annat på dispenserbarhet, rekommenderade läkemedel (Skånelistan), beställningsfrekvens och krav på generiskt utbyte (TLV). På grund av produktionstekniska skäl och hållbarhetsskäl (fukt- och ljuskänslighet) kan vissa läkemedel inte dosdispenseras. Notera att dossortimentet inte sällan omfattar flera styrkor. Förskrivning av halva tabletter är därför sällan nödvändig och bör också undvikas av patientsäkerhetsskäl (kräver manuell omregistrering).

Stoptid, produktion, expedition och leverans

Förloppet vid ordination och sk ordinarie produktion och leverans är i princip upplagt enligt följande schema:

Dag 0	Stoppdag	Sista dag som ordinationsändringar kan göras för att dessa ska komma med i nästa ordinarie leverans (vanligtvis var 14:e dag), förutsatt att de gjorts före stopptid, kl 13. Varje patient har en unik stoppdag, se Pascal.
Dag 1	Produktionsdag	
Dag 2	Leveransdag	Leverans sker senast kl 16.00.
Dag 3*	Första dosdag	Dag då ordinerat läkemedel kan administreras från och med morgondos. <i>*OBS! Av praktiska och patientsäkerhetsmässiga skäl ligger första dosdagen oftast några dagar efter leveransdagen.</i>

Dosdispenserade läkemedel produceras normalt i dosrullar med dospåsar för två veckors förbrukning. Vid särskilda skäl kan dospåsar för en veckas förbrukning väljas. Produktion av dosrullar för längre tid än två veckors förbrukning kan ske tillfälligt, till exempel i samband med semester, men endast under förutsättning att läkemedlets hållbarhet i dosförpackningen är tillräcklig.

När dosdispensering av läkemedlet inte är möjlig eller när ordinationen gäller "vid behov" kan dosapoteket, efter beställning från patient eller kontaktperson, expediera läkemedlet i helförpackning. Observera att det endast är dosapoteket som kan expediera de läkemedel som står som dosdispenserade på dosreceptet. Övriga läkemedel kan däremot expedieras av vilket apotek som helst (inklusive dosapoteket).

Leverans sker till avtalade leveransställen. Region Skåne har godkänt ett antal så kallade utlämningsställen (apotek, livsmedelsbutiker m fl.). Dessa används i första hand av så kallade privata dospatienter (utan kommunalt stöd med sin läkemedelshantering). Kommunerna har i de flesta fall tecknat egna leveransavtal direkt till särskilda boenden och hemsjukvården. Lista över utlämningsställena finns på dosapotekets hemsida, www.svenskdos.se.

Om patienten behöver extra dosrullar eller tillfällig leverans till ett annat av leverantörens utlämningsställen, till exempel i samband med semester, är detta möjligt. Beställning av detta kan ske via Pascal, telefon eller mail. **Dessa beställningar ska av patientsäkerhetsskäl göras av person kopplad till vården.** Ska en patient vara bortrest under en längre period än vad dosapoteket av hållbarhetsskäl kan dispensera för, är det viktigt att förskrivaren ordinerar helförpackningar som täcker bortavaron, kommunicerar detta med patient/kontaktperson samt ser till att patienten får status "vilande", så att inga dosrullar skickas ut i onödan.

Beställning och leverans av akuta läkemedel

Vid ordinationsändring tar förskrivaren ställning till när ändringen ska träda i kraft, akut eller vid nästa ordinarie leveransstillfälle. **Om ordinationsändringen måste träda i kraft akut, är det** www.skane.se/lakemedel

Fastställt 2018-12-06

Giltigt 2020-12-06

mycket viktigt att ansvarig kontaktperson informeras och att man gemensamt tar beslut om lämpligaste distributionsväg. Det är inte ovanligt att akutproducerade dosrullar aldrig hämtas ut på utlämningsställena, vilket innebär såväl en patientsäkerhetsrisk som onödiga kostnader.

För dospatienter med hemsjukvård ska akuta behov om möjligt lösas via uthämtning från kommunalt läkemedelsförråd fram tills dess att ordinarie dospåsar kan levereras. Vid till exempel akuta infektioner, då läkaren bedömt att behandling måste påbörjas samma dygn, hämtas antibiotika ut i hel kur från förråden. Registrering av ordinationen sker i Pascal och LF ("läkemedelsförråd") skrivs in i kommentarsfältet till apoteket. För övriga patienter gäller att akuta korta kurer ska förskrivas som helförpackningar. Dosapoteket dispenserar aldrig korta kurer med antibiotika, eftersom behandlingen ska påbörjas omgående.

Akuta beställningar av dosdispenserade läkemedel som görs före kl. 13.00 levereras redan nästföljande dag. I förhållande till så kallad ordinarie produktion och leverans försvinner den s.k. Produktionsdagen ("Dag 1" ovan). Beställningar på lördagar, söndagar eller helgdagar räknas som gjorda på nästföljande vardag. Helförpackningar kan, efter beställning, också levereras akut från dosapoteket. Om dessa inte finns i lager kan dock leveransen ske en dag senare, efter överenskommelse. Helförpackningarna kan även hämtas ut från lokalt apotek.

En akutleverans av dosdispenserade läkemedel innebär i normalfallet att patientens samtliga dosdispenserade läkemedel levereras på nytt. Om den akuta ordinationen endast avser tillägg av ett läkemedel, kan dosapoteket, efter bedömning av eventuella patientsäkerhetsrisker, i vissa fall leverera läkemedlet i form av tilläggsåsar.

Akuta beställningar av dosdispenserade läkemedel innebär ny dygnskostnad för läkemedel och dispenserering för de aktuella dagarna. De innebär också en extra kostnad för leverans vid direktleverans till boenden. Även vid akuta beställningar av helförpackningar, det vill säga beställningar som görs mellan ordinarie leveranser av dosdispenserade läkemedel, debiteras en extra kostnad för leverans.

Vårdbesök/sjukhusinläggning

Vid samtliga vårdbesök ska Förteckning recept/dosreceptet medfölja patienten. Detta för att uppmärksamma vården om att patienten har dosdispenserade läkemedel.

Då patienten läggs in på sjukhus ska även dosrullen tas med. En förteckning över aktuella recept kan skrivas ut från Pascal av sjukhuset. Vid längre inläggning kan tillfälligt uppehåll göras i dosdispenseringen. Vårdande avdelning kontrollerar i Pascal att uppehåll är registrerat. Utskrivande läkare från slutenvård ansvarar för att patienten i förekommande fall reaktiveras i Pascal och att alla medicinändringar registreras i systemet. Vid utskrivning ska patienten försees med läkemedel som räcker fram tills dess att dosdispenserade läkemedel kan levereras enligt ordinarie leveransschema. Om enbart tilläggsåsar ska produceras under denna tid, är det viktigt att patienten får sin ordinarie dosrulle med sig hem från sjukhuset.

I vissa fall, till exempel om patientens tillstånd är instabilt, kan tillfällig övergång från

dosdispenserat till helförpackat läkemedel vara motiverat. Oftast behövs då endast en liten förpackning. Vid ett eventuellt beslut om att helt avsluta tjänsten med dosdispenserade läkemedel är det av patientsäkerhetsskäl mycket viktigt att kontaktpersoner/boendet informeras i samband med förändringarna.

Avvikelseberapportering

Avvikelse rapporteras direkt till aktuell dosleverantör samt i relevanta fall till aktuell vårdgivare www.svenskdos.se eller direkt <http://svenskdos.se/vard/avvikelseanmalan.html>

Kostnad

Tjänsten att dosdispensera läkemedel finansieras centralt av Region Skåne. För patienter med dosdispenserade läkemedel gäller samma regler för högkostnadsskydd som för patienter med vanliga recept. Det finns möjlighet att ansöka om delbetalning. Betalningen administreras av PayEx. Se vidare <http://payex.se/kundservice/privatkund/apotekskonto/> eller kundservice på telefonnummer: 0498-20 15 20.

Kontaktuppgifter till aktuellt dosapotek

Hemsida: www.svenskdos.se

Allmänna frågor: info@svenskdos.se

Förskrivare, medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) eller sjuksköterska vid särskilt boende: 018-413 74 20 eller sjukvard@svenskdos.se

Privatperson: 018-413 74 20 eller info@svenskdos.se

Riktlinjerna är utarbetade av

Område läkemedel i Region Skåne och Terapigrupp Äldre och läkemedel i samverkan med Svensk Dos och representanter för de skånska kommunerna.